

БӨЛІМ: ALTYNSARIN UNIVERSITY / UNIVER / СТУДЕНТ

Белсенді оқыту әдістерінің тиімділігі және инклюзивті сыныптағы оқу мотивациясына әсері

ЖАРИЯЛАНДЫ
15.12.2025**ТІРЕК СӨЗДЕР**

белсенді әдістер, визуализация, дифференциация, инклюзивті білім, оқу мотивациясы, педагогикалық қолдау

СІЛТЕМЕ<https://bilimger.kz/185861/>**Хишир Ақбота Мағшарқызы***Ыбырай Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық университеті.**Шет тілдер кафедрасы 3 курс студенті***Ғылыми жетекші: Оспанова Жазира Амангельдиевна***Ыбырай Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық университеті.**Шет тілдер кафедрасы аға оқытушы**Арқалық, 2025***Қысқаша мазмұны**

Бұл мақала білім беру үдерісінде белсенді оқыту әдістерінің рөлін, олардың оқу материалының түсініктілігіне, мотивацияға және инклюзивті ортадағы студенттердің жайлылығына әсерін қарастырады. Зерттеу Google Forms арқылы 21 студент арасында жүргізілді. Нәтижелер көрсеткендей, белсенді әдістердің тиімділігі жоғары, студенттердің көпшілігі оларды оқу мотивациясын арттыратын құнды құрал деп бағалайды. Сонымен қатар визуалдық материалдар, дифференциалды тапсырмалар және мұғалімнің қолдауы оқу нәтижелеріне айтарлықтай ықпал етеді. Мақалада сауалнама нәтижелеріне сүйене отырып нақты педагогикалық ұсыныстар берілген.

Кілт сөздер: белсенді әдістер, инклюзивті білім, оқу мотивациясы, дифференциация, визуализация, педагогикалық қолдау

1. Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінде белсенді оқыту әдістерінің рөлі ерекше. Әсіресе инклюзивті сыныптарда бұл әдістер оқушылардың қызығушылығын арттыруға, материалды жақсы түсінуіне, өзара әрекеттесу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Белсенді оқыту – тек ақпарат беруді емес, білім алушыны оқу процесінің белсенді қатысушысына айналдыруды мақсат етеді.

Студенттердің оқу мотивациясы сабаққа қатысуына, тапсырмаларды орындауға және білімді терең меңгеруге тікелей әсер етеді. Дегенмен мотивацияны төмендететін бірнеше фактор бар: бірсарынды сабақ әдістері, визуалды және практикалық материалдардың жеткіліксіздігі, мұғаліммен кері байланыстың әлсіздігі және инклюзивті ортада жеке қолдау жетіспеуі.

Зерттеудің мақсаты – студенттердің белсенді оқыту әдістеріне қатысты көзқарасын, олардың тиімділігін, оқу мотивациясына және инклюзивті сыныптағы жайлылыққа әсерін анықтау.

2. Әдебиетке шолу

Ғылыми әдебиетте белсенді әдістердің оқу нәтижелерін жақсартудағы және мотивацияны арттырудағы рөлі кеңінен зерттелген.

- Hattie (2012) зерттеуінде белсенді оқыту оқушылардың оқу жетістігін арттыратын негізгі факторлардың бірі екенін көрсетеді.
- Vygotsky теориясына сәйкес, бірлескен әрекет, топтық жұмыс және диалог студенттің әлеуметтік және когнитивтік дамуына тікелей әсер етеді.
- Инклюзивті білім беру саласындағы зерттеулер (Ainscow, Florian) оқыту әдістерін бейімдеу, визуалды материалдарды арттыру және қолдаушы орта құрудың маңызын айқындайды.

Бұл зерттеулер студенттердің белсенді әдістерді пайдалану тәжірибесін түсінуге және ұсыныстар жасауға негіз береді.

3. Зерттеу әдістемесі

Зерттеу Google Forms арқылы 21 студент арасында жүргізілді. Сауалнама 7 негізгі сұрақтан тұрды:

1. Белсенді әдістердің сабақта қолданылу жиілігі
2. Белсенді әдістердің материалды түсінуге көмегі
3. Инклюзивті сыныпта топтық жұмыс ыңғайлылығы
4. Дифференциалды тапсырмалардың деңгейге сәйкестігі
5. Визуалдық материалдардың рөлі
6. Мұғалім қолдауының жеткіліктілігі
7. Белсенді әдістердің мотивацияға әсері

Деректер сандық және сапалық талдау әдісімен өңделді.

4. Нәтижелер

4.1 Белсенді оқыту әдістерінің қолданылу жиілігі

- Жиі — 9 студент ($\approx 43\%$)
- Кейде — 10 студент ($\approx 48\%$)
- Өте сирек — 2 студент ($\approx 9\%$)

→ Белсенді әдістер сабақта бар, бірақ тұрақты қолданылмайды.

4.2 Белсенді әдістердің материалды түсінуге әсері

- Қатты көмектеседі — 11 студент ($\approx 52\%$)
- Жартылай көмектеседі — 8 студент ($\approx 38\%$)
- Көмегі жоқ — 2 студент ($\approx 10\%$)

→ Студенттердің 90%-ы белсенді әдістер материалды түсінуді жақсартатынын атап өтті.

4.3 Инклюзивті ортада топтық жұмыс ыңғайлылығы

- Иә — 13 студент ($\approx 62\%$)
- Кейде — 6 студент ($\approx 29\%$)
- Жоқ — 2 студент ($\approx 9\%$)

→ Топтық жұмыс инклюзивті ортада тиімді, бірақ жеке қолдауды қажет ететін студенттер бар.

4.4 Дифференциалды тапсырмалардың сәйкестігі

- Әрқашан — 10 студент ($\approx 48\%$)
- Көбіне — 7 студент ($\approx 33\%$)
- Сирек — 4 студент ($\approx 19\%$)

→ Дифференциация оқушылардың деңгейіне сәйкес келеді, бірақ толық емес.

4.5 Визуалдық материалдардың рөлі

- Өте маңызды — 15 студент ($\approx 71\%$)
- Маңызды — 5 студент ($\approx 24\%$)
- Маңызды емес — 1 студент ($\approx 5\%$)

→ Визуалды материалдар оқу процесінде негізгі қолдаушы элемент болып табылады.

4.6 Мұғалім қолдауы

- Иә — 12 студент ($\approx 57\%$)
- Орташа — 7 студент ($\approx 33\%$)
- Жоқ — 2 студент ($\approx 10\%$)

→ Мұғалім қолдауы жеткілікті, бірақ кейбір студенттерге қосымша қолдау қажет.

4.7 Белсенді әдістердің мотивацияға әсері

- Иә — 13 студент ($\approx 62\%$)
- Жартылай — 6 студент ($\approx 29\%$)
- Жоқ — 2 студент ($\approx 9\%$)

→ Белсенді әдістердің мотивацияны арттыруға әсері өте жоғары (шамамен 91%).

Талқылау

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, белсенді оқыту әдістері студенттердің оқу мотивациясына және материалды түсінуіне елеулі әсер етеді. Сауалнамаға қатысқан студенттердің 52%-ы белсенді әдістер сабақ материалын қатты түсінуге көмектеседі деп жауап берсе, 38%-ы жартылай көмектеседі деп көрсетті. Бұл көрсеткіш белсенді әдістердің тиімділігін растайды, бірақ олардың сабақта тұрақты және жүйелі қолданылмағаны кейбір студенттер үшін қиындық тудыратынын көрсетеді.

Инклюзивті сыныпта топтық жұмыс 62% студент үшін ыңғайлы деп бағаланды. Бұл әдістің оқушылар арасындағы өзара әрекеттесуді дамытуға және әлеуметтік дағдыларын жақсартуға мүмкіндік беретініне дәлел. Дегенмен 29% студент үшін кейде ғана ыңғайлы, яғни барлық оқушыларға тең қолдау қажет.

Дифференциалды тапсырмалар оқушылардың деңгейіне сәйкес келеді, бірақ толық емес: студенттердің 48%-ы әрқашан сәйкес деп есептесе, 33%-ы көбіне сәйкес деп көрсетті. Визуалды материалдар маңызды рөл атқарады, өйткені студенттердің 71%-ы оларды сабақта өте маңызды деп бағалады. Мұғалімнің қолдауы да мотивацияға әсер етеді: 57% студент жеткілікті деп санаса, 33% орташа, 10% жеткіліксіз деп көрсетті.

Белсенді әдістердің мотивацияға әсері айқын: 62% студент мотивацияны арттырады деп, 29% жартылай арттырады деп бағалады. Жалпы, белсенді әдістер студенттердің сабаққа қатысуын арттырып, материалды түсінуді жеңілдетеді. Дегенмен олардың толық тиімділігі үшін жүйелі қолдану, дифференциация және мұғалім қолдауы маңызды.

Ұсыныстар

1) Белсенді оқыту әдістерін жүйелі енгізу: Әр сабақта кем дегенде бір интерактивтік элементті қолдану. Бұл студенттердің сабаққа қатысуын арттырады және материалды

жақсы түсінуге мүмкіндік береді.

2) Топтық жұмысты бейімдеу: Инклюзивті сыныптағы әрбір студенттің қабілет деңгейін ескере отырып, топтық тапсырмаларды ұйымдастыру. Қажет жағдайда қосымша көмек беру.

3) Визуалды материалдарды көбейту: Схемалар, диаграммалар, бейнефрагменттер және презентациялар сабақ материалын түсінуге көмектеседі, ақпаратты қабылдау мен есте сақтауды жеңілдетеді.

4) Дифференциалды тапсырмаларды жетілдіру: Тапсырмаларды әр деңгейге (төмен, орташа, жоғары) бейімдеу арқылы әр студенттің мүмкіндігіне сәйкес оқу үдерісін қамтамасыз ету.

5) Мұғалім қолдауын күшейту: Жиі кері байланыс беру, түсіндірмелерді нақтылау және студенттердің сұрақтарына толық жауап беру. Бұл студенттердің сенімділігін арттырып, мотивацияны жоғарылатады.

6) Инклюзивті ортаны нығайту: Психологиялық қолдау, сыныптағы мейірімді атмосфера және әрбір студенттің пікірін бағалау. Бұл оқушылардың сабаққа белсенді қатысуына мүмкіндік береді.

7) Мотивациялық стратегияларды қолдану: Ойын элементтері, марапаттау, жобалық жұмыс және практикалық тапсырмалар арқылы оқушылардың қызығушылығын сақтау.

Қорытынды

Зерттеу нәтижелері белсенді оқыту әдістерінің студенттердің оқу мотивациясына, материалды түсіну деңгейіне және инклюзивті сыныптағы жайлылығына тікелей әсер ететінін көрсетті. Студенттердің 90%-дан астамы белсенді әдістердің тиімді екенін атап өтті. Бұл көрсеткіш белсенді оқытудың оқу процесін қызықты, практикалық және нәтижелі етуге мүмкіндік беретінін дәлелдейді.

Сонымен қатар, визуалды материалдар мен дифференциалды тапсырмалар оқу тиімділігін арттыруда маңызды рөл атқарады, ал мұғалімнің қолдауы мен жүйелі кері байланыс студенттердің мотивациясын жоғарылатуға ықпал етеді. Инклюзивті ортада топтық жұмыс оқушылардың өзара әрекеттесу дағдыларын дамытып, оқу процесіне белсенді қатысуға көмектеседі.

Жалпы қорытынды: белсенді оқыту әдістерін тұрақты және жүйелі қолдану, оқыту материалдарын визуалды және дифференциалды түрде ұйымдастыру, мұғалім қолдауын күшейту арқылы студенттердің оқу мотивациясы мен білім сапасын айтарлықтай арттыруға болады. Бұл ұсыныстар инклюзивті сыныптағы оқу тәжірибесін жақсартуға, студенттердің белсенді, жауапты және өздігінен оқуға ынталы болуына мүмкіндік береді.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.